

CRNA GORA
SKUPŠTINA
Odbor za ljudska prava i slobode
Broj: 00-71/20-22/
EPA 98 XXVII
Podgorica, 9. jun 2021. godine

SKUPŠTINI CRNE GORE

PODGORICA

Na osnovu člana 69 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore sa Devete sjednice, održane 1. juna 2021. godine podnosi Skupštini

IZVJEŠTAJ

O RAZMATRANJU PRIJEDLOGA REZOLUCIJE O GENOCIDU U SREBRENICI, koji su podnijeli poslanici: mr Ervin Ibrahimović, dr Dragutin Papović, dr Damir Šehović, mr Raško Konjević, Genci Nimanbegu, Fatmir Đeka i Andrija Popović

Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, kao matični odbor, na Devetoj sjednici, održanoj 1. juna 2021. godine razmotrio je PRIJEDLOG REZOLUCIJE O GENOCIDU U SREBRENICI, koji su podnijeli poslanici: mr Ervin Ibrahimović, dr Dragutin Papović, dr Damir Šehović, mr Raško Konjević, Genci Nimanbegu, Fatmir Đeka i Andrija Popović.

Predstavnik predlagača je saopštio:

- da zabrinjava da se i nakon 25 godina ovaj tragičan događaj pokušava zloupotrebljavati u dnevno-političke svrhe, služeći kao uporište nacionalističkim strukturama za negiranje genocida, veličanje pravosnažno osuđenih ratnih zločinaca, zastrašivanje i netolerantnost prema manjinskim narodima;
- da je suočavanje sa prošlošću, podrška žrtvama, posvećenost pravdi i demokratskim procesima od suštinske važnosti za trajno pomirenje i prosperitet u regionu i da je ovaj akt značajan za demokratizaciju našeg društva i pomirenje u regionu;
- na osnovu pravosnažnih presuda Haškog tribunala i Međunarodnog suda pravde, kojima je utvrđeno da je u Srebrenici jula 1995. izvršen genocid sa preko 8.000 ubijenih bošnjačkih civila, kao i na osnovu usvojenih Rezolucija u Evropskom parlamentu i Kongresu Sjedinjenih Američkih Država kojima se osuđuje genocid počinjen u Srebrenici i svako negiranje genocida, usvajanjem ove rezolucije Skupština Crne Gore bi potvrdila da se na prostoru Srebrenice desio genocid;
- da je važno da se Prijedlog rezolucije usvoji u Skupštini Crne Gore, jer ne nosi nikakvu poruku kolektivizacije, nije upućena protiv nijednog naroda i dopriniće ozdravljenju našeg društva i
- da je cilj usvajanja ovog Prijedloga rezolucije da Crna Gora kao punopravna članica NATO-a pokaže posvećenost evropskim i evroatlantskim vrijednostima, čime jasno potvrđuje da je lider u regionu na planu promovisanja demokratskih vrijednosti, ljudskih prava i temeljnih sloboda i suživota, kao najvećih vrijednosti društva.

Tokom rasprave poslanici koji su podržali Prijedlog rezolucije su ukazali:

- da naše društvo nema demokratsku praksu da govori o istoriji bez revizionističkih namjera i iskrivljivanja istorije;
- da ova priča nije ranije nametnuta, jer je izazvana događanjima u poslednjih četiri godine i da Bošnjačka stranka na osnovu onoga što se čulo u tom periodu sada podnosi ovaj Prijedlog rezolucije da bi se vidjeli stavovi poslanika po tom pitanju, a ne da bi se poslanici okrivili;
- da je ovaj genocid imao namjeru da se jedan narod eliminiše zbog čega Bošnjačka stranka ima potpuni legitimitet za pokretanje ovog pitanja;

- ukoliko se ide u relativizaciju samog događaja i namjere, postoji uvjerenje da se ovo može ponoviti, zbog čega može postojati strah po tom pitanju;
- da je sudbina ove rezolucije vrlo važna u Skupštini Crne Gore i da bi poslanici koji bi podržali Prijedlog rezolucije mogli ukazati da njihov narod nije kriv, već su krivi zločinci;
- da ovi prostori trebaju političare koji će biti junaci, a ne populisti i koji će razgovarati o ovakvim temama;
- ako postoji iskrena namjera da se prihvate evropske vrijednosti i vrijednosti međunarodne zajednice, mora se vidjeti da međunarodna zajednica nije bila pristrasna u određivanju veličine ovog zločina i nema zlu namjeru prema bilo kojem narodu;
- da zločinci moraju da se odvoje od naroda, a o ovoj temi politički treba govoriti odgovorno;
- da su zločine radili naši ljudi, a ako su Ujedinjene nacije kao instrument bile nemoćne da to spriječe, vjerovatno imaju lanac odgovornosti;
- da majke Srebrenice govore o ovoj priči kako se takvi događaji nikad više ne bi ponovili;
- da je nestanak velike Jugoslavije rezultirao velikim tragedijama, a jedna epizoda monstruozne tragedije je Srebrenica koja predstavlja monstruozni čin koji je sigurno bio genocid, što je pravno jasno, činjenično potvrđeno i analitično dokazano, iako se neka istorija s tim slaže, dok se druga ne slaže;
- da u građanskom ratu nema pobjednika i heroja, već postoje zločini, zločinci i žrtve;
- da se samo deset dana poslije genocida u Srebrenici u istom ratu, na istim prostorima, sa istim motivima desilo etničko čišćenje sa etnocidom i sa njihovih vjekovnih ognjišta protjerano je 250.000 Srba;
- da niko nema pravo da stalno “kopa po ranama” kojima se ne dozvoljava da zarastu;
- da ove teme “bole” zato što nijesu zatvorene i što nijesu imali habrosti da se sretnu sa pravom istorijom i da prihvate istorijske, a ne političke činjenice;
- da se u Deklaraciji o prihvatanju Rezolucije Evropskog parlamenta o Srebrenici koju je Skupština Crne Gore usvojila 2009. godine ne pominje da se u Srebrenici desio genocid;
- da sada kad je genocid dokazan od strane Haškog tribunala i kad najveće zemlje svijeta konstatuju da se genocid desio, Crnoj Gori se sa evropskih adresa sugeriše da ne može biti članica Evropske unije dok se u zvaničnim stavovima negira genocid;
- da se članom 370 stav 2 Krivičnog zakonika Crne Gore jasno zabranjuje javno negiranje genocida;
- da je nedopustivo konstantno negiranje genocida, posebno u poslednjih nekoliko mjeseci kada se negiranje genocida može čuti i u Parlamentu i od predstavnika Vlade;
- da negiranje genocida ozbiljno podriva priču o pomirenju u regionu, a prostora za relativizaciju genocida u Srebrenici nema;
- da ovaj zločin predstavlja najtamniju stranu istorije savremene Evrope nakon Drugog svjetskog rata;
- da je cilj Prijedloga rezolucije o genocidu u Srebrenici da se ovo pitanje konačno riješi u Crnoj Gori i da se stavi tačka na negiranje genocida i
- da bi usvajanje Prijedloga rezolucije bilo korak ka trajnom pomirenju, suživotu i toleranciji u našoj državi i regionu.

Poslanici koji su glasali protiv Prijedloga rezolucije su saopštili:

- da je Prijedlog rezolucije zloupotreba i poigravanje sa žrtvama i njihovo stavljanje u dnevno-politički kontekst, jer se ovim pravi najveći spomenik zloupotrebe žrtava Srebrenice u političke svrhe;
- da je bespotrebno pokretanje ove teme koja stvara nove podjele u Crnoj Gori i da ovakav ton Prijedloga rezolucije ne može doprinijeti boljem suživotu svih građana Crne Gore;
- da se ne umanjuje bilo čija žrtva i da nijednu žrtvu ne treba zloupotrebljavati u političke svrhe, ali se prezire politika duplih aršina;
- da je istina u cjelini, kako je saopštio filozof Hegel, zbog čega se treba baviti i onim što je prethodilo događaju u Srebrenici;
- da se ovo dešava kako bi se Republika Srpska proglasila genocidnom tvorevinom;
- da sve ovo inicira poražena politika u Crnoj Gori koja je godinama imala priliku da pokrene ovo pitanje, što im tada nije bilo profitabilno, dok sada kada se neke od tih partija nalaze pred raspadom, a

drugima pada rejting, pokreću ove teme i “bude se duhovi prošlosti”, pri čemu se od strane tih politika koristi smušenost Vlade Crne Gore koja ima nejasan stav po mnogim pitanjima, a kada neko od njenih ministara saopšti jasan stav onda se oni obruše na tog ministra;

- da Bošnjačka stranka zloupotrebljava Srebrenicu u političke svrhe u trenutku kada treba da se objelodane sva nepočinstva Demokratske partije socijalista kojoj je Bošnjačka stranka u proteklom periodu davala podršku;

- da deportacija Muslimana u Herceg Novom nikad konkretnije nije ispitana, jer bi ta istraga pokazala da je u tome učestvovao sam vrh države;

- sve dok se učestvuje u organizovanoj hajci na Srbe i pokušajima da se Srbi predstave kao genocidan narod, to nije dobro za suživot na ovim prostorima;

- da je srpski narod u XX vijeku tri puta doživio genocid i da su Srbi protjerivani sa Kosova, iz Bosne i Hercegovine i Hrvatske zbog čega je nesumnjivo da se desio genocid nad njima;

- da se zločin desio i u selu Velika kada je u jednom danu ubijeno 500 Srba, među kojima 112 djece mlađe od 12 godina;

- da je srpski narod uz Jevreje, Ruse, Poljake najviše stradao u XX vijeku, ali su izašli kao pobjednici iz oba svjetska rata i nema empatije i osude zločina kada se pomenu genocid u Jasenovcu, Jadovno, Prebilovci, Čelebić, Piva, Velika, Korička jama, Bratunac, Kravica, Oluja, Bljesak i ne pominju se Srbi iz Sarajeva gdje ih je prije rata živjelo oko 40%, a danas ih nema ni 2%;

- da su bliži zločini i patnje bilo kog naroda u našoj državi, nego van nje;

- da u Srebrenici koalicioni vlast vrše Srbi i Bošnjaci i tamo nema tolike tenzije kolika je u Crnoj Gori po ovom pitanju;

- da je Haški sud politički i antisrpski sud;

- da osuđuju sve zločine koji su se desili na prostoru bivše Jugoslavije i zločin koji se desio u Srebrenici i da je jedini put koji može dovesti do pomirenja osuda svih zločina i razgovor o svim zločinima, pa i o onima u Crnoj Gori;

- da je Prijedlog rezolucije osim što je za dnevno-političku upotrebu duboko usmjeren i protiv srpskog naroda, ali niko Srbima ne može nametati krivicu za bilo šta iako se to pokušava, pri čemu je namjera ovog dokumenta da silom nameće stavove ljudima;

- da se u Srebrenici desio zločin, a ne genocid i

- da je tačka 3 Prijedloga rezolucije neustavna.

Poslanici koji su bili uzdržani prilikom glasanja o Prijedlogu rezolucije su istakli:

- da je Srebrenica nesumnjivo bolna rana svakog dobronamjernog čovjeka, a ne samo Bošnjaka;

- da bi se Srebrenice trebali sjećati na način da se takvo stradanje više nikom ne dogodi, a treba se sjećati i svih drugih stradanja na ovim prostorima kako bi buduće generacije izvukle pouku da nijesu heroji oni koji idu u rat, nego oni koji rade sve da do rata ne dođe;

- da je stav Demokratske Crne Gore jasan kad je u pitanju Srebrenica i da se u Srebrenici desio genocid;

- da je usvajanjem Deklaracije o prihvatanju Rezolucije Evropskog parlamenta o Srebrenici u Skupštini Crne Gore 2009. godine prihvaćeno da se u Srebrenici desio genocid i da je ta Deklaracija poslanicima Demokratske Crne Gore prihvatljiva;

- da su dovoljne odredbe Krivičnog zakonika Crne Gore i da predložena rezolucija normira ono što je već propisano zakonom;

- da ne bi trebalo “preturati po kostima” nevinih srebreničkih žrtava kako bi one našle smiraj;

- da se kod nas kultura sjećanja pretvara u građanski rat sjećanja, a potrebno je da imamo ideju vodilju približavanja i ukoliko tako ne bude, latentne podjele postaće još veće, što nije dobro za državu i

- da treba tražiti tačke spajanja kako se više nikada i nikome ne bi dogodila Srebrenica.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore je saopštio da prisustvuje sjednici kako bi dao doprinos raspravi o Prijedlogu rezolucije koja je par ekselans politički akt. Plaši se da se ušlo u zonu upotrebe, odnosno zloupotrebe politike, a da se zaboravljaju činjenice i okolnosti. Nije tu da bi tražio motive zbog čega je Prijedlog rezolucije izašao na svjetlo dana sada, a ne ranije. Naglasio je da je činjenica da je

Srebrenica i danas “moneta za potkusurivanje”. Sve dok se na grafitima u našim gradovima čita “Nož, žica, Srebrenica” i dok navijačke grupe upozoravaju da Srebrenica još nije završena priča, postoji potreba da se o njoj govori. Ne može se Srebrenica nazvati drugim imenom osim onog kakav smo dobili od strane zvaničnih institucija, jer smo se obavezali da ćemo poštovati njihovo pravo i praksu. Sa stanovišta institucije Ombudsmana, ne može poručiti da se u Srebrenici nije desio genocid, zato što je to utvrđeno u više presuda koje nijesu donesene protiv srpskog naroda, države Srbije i SR Jugoslavije, nego protiv lica koja su okrivljena i osuđena za zločine genocida, po principu subjektivne ili kolektivne odgovornosti. Istakao je da nikome nije zabranjeno da komentariše i kritikuje odluke međunarodnih sudova, ali ne smije se činiti javno negiranje zločina genocida, jer je to i zakonom zabranjeno, a ne samo Ustavom Crne Gore. Saopštio je da su zločini počinjeni sa svih strana i ne postoji nijedan razlog zašto se ne bi skrenula pažnja na žrtve. U glavama nekih osoba još je prisutna misao da se u Srebrenici nije desilo ništa strašno i da se radilo o ratnim sukobima u kojima su izmišljene žrtve, a nažalost nije tako, jer žrtve imaju svoje ime, prezime i ljudski lik. Bez obzira kakav bio politički stav poslanika prema Prijedlogu rezolucije, zamolio ih je da makar ne vrijeđaju žrtve na način što će političku raspravu voditi preko njih. Nije tačno da priča o ratnim zločinima i odgovornosti ratnih zločinaca počinje tek po završetku sukoba, jer je odgovornost za ratne zločine tražena i u vrijeme dok su sukobi trajali. Pitanje je da li su ti glasovi savjesti bili dovoljni da izrode inicijativu koja bi spriječila zločine, uključujući i ovaj u Srebrenici. Sa ove vremenske distance teško se može uraditi bilo šta drugo osim da se izrazi pijetet prema žrtvama i da se ona pitanja koja je ova rezolucija pokrenula ne dovode u kontekst dnevne politike, nego iznad politike.

Programski direktor NVO “Građanska alijansa” je podsjetio da je u Srebrenici ubijeno 8372 lica, a Rezoluciju kojom se konstatuje da je zločin u Srebrenici genocid usvojili su Evropski parlament i Senat Sjedinjenih Američkih Država. Došlo je vrijeme da se i u Crnoj Gori stavi tačka na ovo pitanje. Nije siguran da je mudro prihvatiti negiranje genocida u Srebrenici jer se na taj način stavlja veliki teret na pleća jednog naroda. Odgovorni za zločine nijesu ni grupe, ni narodi, već pojedini monstrumi za koje je sud to utvrdio. Srebrenica je rezultat i posljedica velikih podjela na vjerskoj i nacionalnoj osnovi. Ovo pitanje je važno za cijeli region, Evropu i svijet. Važno je da se u regionu Zapadnog Balkana, prvenstveno zbog žrtava, počnemo ujedinjavati i to jasno pokazivati. Saglasan je i da su se dešavali zločini prema drugim narodima, posebno manjinskim. Crna Gora mora imati odgovor na pitanje genocida. Ključno je da mladi ljudi kroz obrazovni sistem budu informisani o zločinima i genocidima koji su se događali.

Odgovarajući na postavljena pitanja i komentare, predstavnik predlagača je, između ostalog, istakao da država koja negira genocid u Srebrenici i veliča ratne zločine ne može biti članica Evropske unije i da je usvajanje ovog Prijedloga rezolucije jedan civilizacijski čin, kojim će se ne samo sadašnje, već i buduće generacije osloboditi teškog bremena. Naglasio je da nema opravdanja za genocid u Srebrenici i da osuđuje svaki zločin koji se desio. Srebrenica je dvanaesti genocid nad Bošnjacima.

Nakon uvodnih napomena i sadržajne rasprave, Odbor većinom glasova (tri „za“, četiri „protiv“ i dva „uzdržana“) **nije podržao** Prijedlog rezolucije o genocidu u Srebrenici i predložio je Skupštini **da ga ne usvoji**.

Odbor je podnio **Amandman** koji glasi:

Preambula mijenja se i glasi:

“Poštujući odluke Međunarodnog suda pravde i Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju, a sve u cilju trajnog pomirenja u regionu i vraćanja povjerenja među narodima, izražavajući pijetet prema žrtvama stradalim u genocidu u Srebrenici,

Na osnovu člana 82 stav 1 tačka 3 Ustava Crne Gore, Skupština Crne Gore 27. saziva na _____ sjednici _____ zasijedanja u 2021. godini, dana _____ 2021. godine, donijela je”.

Sa Amandmanom Odbora **saglasio se** predstavnik predlagača, pa isti, shodno članu 150 stav 3 Poslovnika Skupštine Crne Gore, postaje sastavni dio Prijedloga rezolucije.

Za izvjestioca Odbora na sjednici Skupštine određena je poslanica Jelena Božović, članica Odbora.

PREDSJEDNIK ODBORA

Jovan Jole Vučurović